

Lastuja Suomen historiasta

Turun yliopiston Suomen historian oppiaineen blogi

[Etusivu](#) » [Tutkimusaineistot](#) » [Varkaus, paholainen, raiskaus ja rovasti](#)

Varkaus, paholainen, raiskaus ja rovasti Muokkaa

marraskuu 19, 2020 kirjoittajalta Mari Välimäki

Gertrud Sigfredsdotter oli 1600-luvun puolivälin Maskussa elänyt äiti ja vaimo. Hänen puolisonsa oli Thomas Erichson Maskun Kakkaraisten kylästä, joka toimi palkollisena Maskun maarovasti Henrich Hoffmanin tilalla. Myös Gertrud työskenteli maarovastin taloudessa: hänestä käytettiin tuomiokirjoissa nimitystä *huuskåna*. Aika ajoin Gertrud Sigfredsdotter kävi Turussa myymässä, panttaamassa ja ostamassa tavaroita. Huhtikuussa 1657 maarovasti Hoffman syytti Gertrud Sigfredsdotterea vaatteiden, kankaiden, korujen ja erilaisten metallista valmistettujen esineiden varastamisesta ja myynnistä Turussa ja Maskussa. Suurin osa myydyistä esineistä oli maarovasti Hoffmanin mukaan varastettu hänen edesmenneeltä vaimoltaan Hebla Peersdotter Gallenilta.

Kolme kuukautta myöhemmin, heinäkuussa 1657, Gertrud Sigfredsdotter vastasi maarovastin väitteisiin syyttämällä häntä raiskauksesta. Gertrud Sigfredsdotter kertoi Turun tuomiokapitulille miehen raiskanneen hänet kahdesti: edesmenneen vaimonsa vielä eläessä ja uudelleen tämän kuoleman jälkeen. Gertrud Sigfredsdotter syytti maarovastia huoruudesta eli avioliiton ulkopuolisesta seksuaalisesta kanssakäymisestä ja raiskauksesta. Sekä maarovasti Hoffmanin Gertrud Sigfredsdotterea kohtaan esittämät syytteet että Gertrud Sigfredsdotterin maarovastia Hoffmania vastaan esittämät syytteet olivat erittäin raskaita. Käräjät tuomitsivat Gertrudin kuolemaan ja siirsivät asian Turun hovioikeudelle, jonka tuli 1600-luvulla vahvistaa alioikeuksien tekemät kuolemantuomiot.

Kirjoitin maarovasti Hoffmanista ja Gertrud Sigfredsdotterista aiemmin Uuden ajan alun tutkimuksen verkoston blogissa ([Mitä kellarissa tapahtui?](#)). Turun tuomiokapitulin pöytäkirjat ovat säilyneet muutamalta vuodelta 1650- ja 1660-lukujen taitteesta ja Suomen Kirkkohistoriallinen Seura (SKHS) julkaisi pöytäkirjat 1800- ja 1900-lukujen taitteessa. Maarovasti Hoffmania ja Gertrud Sigfredsdotterea koskeva tapaus on kuitenkin sensuroitu julkaistuihin pöytäkirjoista.

Turun tuomiokapitulin alkuperäiset pöytäkirjat osoittavat, että hallituksen sensurointi koski nimenomaan Gertrud Sigfredsdotterin maarovasti Hoffmania kohtaan esittämiä raiskaussyytöksiä pöytäkirjassa. Gertrud Sigfredsdotter kuvasi myös, mitä maarovasti oli hänelle sanonut, missä ja millä tavalla seksuaalinen akti tapahtui. Raiskauksista ensimmäinen tapahtui Gertrudin mukaan kellarissa, jonne hän ei olisi halunnut lähteä kahden maarovastin kanssa, vaan oli pyytänyt tämän vaimoa tulemaan mukaan. Maarovasti oli kuitenkin Gertrudin sanojen mukaan kieltänyt vaimoaan tulemaan kellariin. Gertrud Sigfredsdotterin mukaan maarovasti oli järjestänyt myös ennen toista

raiskausta asiat niin, että mies sai toteuttaa tahtonsa naisen kanssa rauhassa. Lisäksi Gertrud kertoi maarovastin maanneen myös kolmen muun naisen kanssa. Tämän kaiken, myös maininnan maarovastin vaimosta, SKHS halusi sensuroida. Sensuroinnin kohteeksi ei sen sijaan päätynyt tieto siitä, että Gertrud oli Maskun käräjillä tunnustanut tontun tai haltijan saattaneen hänet raskaaksi. Suojelun kohde on siis selvästi ollut maarovasti, ei häntä syyttänyt palkollisnainen.

Tarinan kiinnostavuutta lisää se, että tuomiokapitulin pöytäkirjan mukaan Gertrud Sigfredsdotter halusi myös suojella maarovastia. Hän kertoi tuomiokapitulille, että Maskun käräjillä esitetty tarina yliluonnollisesta seksuaalisesta kanssakäymisestä tontun tai haltijan kanssa oli tarkoitettu maarovastin suojelemiseksi: sen sijaan, että hän olisi kertonut maarovastin raiskanneen hänet, hän sepitti tarinan tontusta. Emme voi koskaan tietää varmasti, oliko Gertrudin tuomiokapitulissa tunnustamat asiat totta.

Kuva: Rijksmuseum, Alankomaat.

Tapaus kuitenkin osoittaa sen, että Gertud Sigfredsdotter koki tarpeelliseksi kuvata tuomiokapitulille maarovasti raiskaajana ja itsensä sekä maarovastin uhrina että suojeelijana. Maskun käräjillä Gertrud kertoi saaneensa osan tavaroista, jotka maarovasti väitti hänen varastaneen, korvaukseksi haltijalta tai tontulta seksuaalisesta kanssakäynnistä. Haltija kävi hakemassa tavarat maarovastin rouvan lukituista varastoista yliluonnollisilla keinoillaan. SKHS:n julkaisemissa pöytäkirjoissa kerrotaan Gertrudin yliluonnollisesta kanssakäymisestä haltijan tai tontun kanssa, mutta tekstistä on sensuroitu se osa Gertrud lausuntoa, jossa hän sanoo lausunnon olleen tarkoitettu maarovastin suojelemiseksi.

Gertrud Sigfredsdotterin ja maarovasti Hoffmanin välinen tapaus on monipolvinen ja monimutkainen. Se korostaa sitä seikkaa, joka tuomiokirjoja lukiessa on hyvä pitää mielessä: mitä ihmiset kertovat tapahtumista, miten he perustelevat tekojaan, ja toisaalta miksi juuri nämä seikat on kirjattu pöytäkirjaan. Miksi esimerkiksi Gertrud Sigfredsdotter puhui ensin käräjillä tontuista ja haltijoista ja myöhemmin päätyi pyörtämään sanansa ja yritti suojella itseään esittämällä syytteitä maarovastia kohtaan? Hovioikeuden päätöstä kuolemantuomiosta odottanut Gertrud pyrki todennäköisesti vaikuttamaan omaan kohtaloonsa kertomalla uuden version tarinasta tuomiokapitulille. On eri asia, uskottiinko häntä. Jo käräjät olivat suhtautuneet skeptisesti hänen tarinaansa tavaroita yliluonnollisilla keinoilla varastaneista tontuista. Tuomiokapituli pidätti Gertrudin toiveiden mukaan maarovastin virastaan asian tutkimisen ajaksi, ja mies sai palata tehtävänsä kolmen kuukauden kuluttua.

Turun tuomiokapitulin alkuperäisen pöytäkirjan ja tapaukseen läheisesti kytkeytyvän Maskun käräjillä käsitellyn tapauksen rinnakkain lukeminen on avannut maarovasti Hoffmanin ja Gertrud Sigfredsdotterin välistä tapausta,

mutta se on myös tehnyt läpinäkyväksi Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran ratkaisuja. SKHS:n hallitus koki edelleen 1800-luvun lopulla tarpeelliseksi suojella maarovastia sekä hänen vaimoaan Gertrud Sigfredsdotterin syytöksiltä. Samalla hallitus julkaisi Gertrud Sigfredsdotterin lausunnosta fragmentaarisia kohtia, jotka alkuperäisessä asiayhteydessään saavat täysin toisen merkityksen kuin osana julkaistua tekstiä. Palkollisena työskennelleen naisen maineen suojeleminen ei Suomen Kirkkohistoriallisen Seuran hallitusta kiinnostanut, vaan papistoon kuuluneet kokivat tarpeelliseksi suojata omiensa mainetta ja kunniaa vielä vuosisatoja esitettyjen syytösten jälkeen.

Mari Välimäki

Kirjoittaja työskentelee tutkijana Tie meren yli -hankkeessa ja viimeistelee väitöskirjaansa esiaviollisista suhteista 1600-luvun Turussa ja Uppsalassa.

Lähteet:

Kansallisarkisto (Helsinki), Kihlakunnanoikeuksien renovoidut tuomiokirjat, Maskun Tuomiokunnan renovoidut tuomiokirjat, Varsinaisten asioiden pöytäkirjat 1656–1650, 28.4.1657, 32–37.

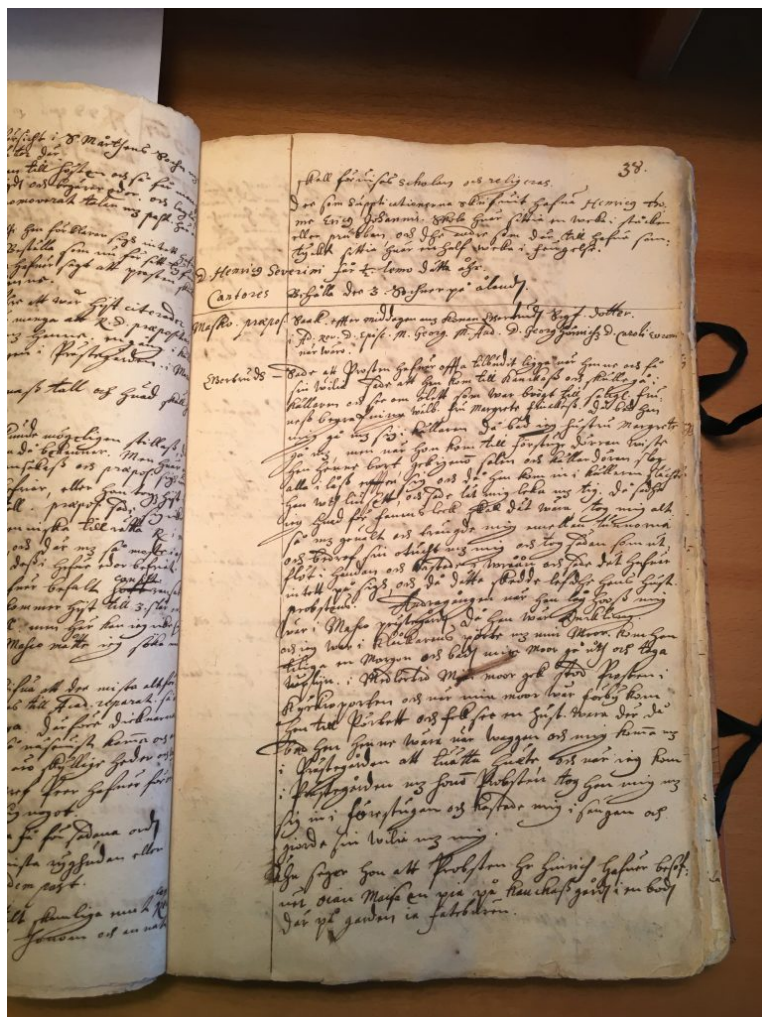
Kansallisarkisto (Turku), Turun arkkihiippakunnan tuomiokapitulin arkisto, memoriaalipöytäkirjat 1656–1661, 27.7.1657, f. 38–39.

Väänänen, Kyösti: Henricus Johannes Hoffman. Turun hiippakunnan paimenmuisto 1554–1721 -verkkojulkaisu. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2011. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-thp-001022> (luettu 16.11.2020.)

JAA ARTIKKELI:

Jätä kommentti

Turun tuomiokapitulin pöytäkirja 27.7.1657. Kuva Mari Välimäki

Logged in as Mari Välimäki. Log out?

Kommentti

Lähetä kommentti

Artikkelien navigointi

← Kirkonkirjat paljastavat – mummo on valttia

Suomesta Sheffieldiin – salapoliisina puutavaran reiteillä →

Avainsanat

1600-luku 1700-luku **1800-luku** 1900-luku arkisto arkkitehtuuri EK-Valpo elokuva epidemiat etsivä
keskuspoliisi harjoittelu Henrik Gabriel Porthan **historia** historiantutkimus joulu julkaiseminen Kaupunki konferenssi koronavirus
kuluttaminen luonnonparannus lääketieteen historia maatalous matkailun historia monitieteisyys naishistoria opiskelijaelämä opiskelijat perhehistoria
ruoantuotanto Suomen historia Suomi taide taloushistoria terveys **Turku** Turun akatemia Turun palo **tutkimus**
uuden ajan alku vakoilu valtiollinen poliisi valtiopetos Viipuri **yliopisto**